

Alîm-i Mutlak ve Kadîr-i Mutlak ifadelerinde geçen "mutlak" kelimesi hangi manada kullanılmaktadır? Zira Münazarat'ta, "mutlak olanların takyid olunabileceği" ifade edilmektedir. Bu anlamlar arasında tezat yok mu?

Mutlak; "kayıtsız, bir şarta bağlı olmayan, umumiyet üzere, serbest, intişar eden" demektir.

Mutlakın, bu tariflerle yakından alâkalı bir başka tarifi de "**Bir şart ve kayda bağlı olmaksızın dilediğini yapmakta irade sahibi olma.**" şeklindedir.

Bazen bu kullanımlar arasında tezat var gibi görünürse de biraz dikkat edildiğinde, bütün tariflerin aynı noktaya vardığı görülür.

Cenâb-ı Hakk'ın bütün sıfatları mutlaktır, yani bu sıfatları tecelliden engelleyecek başka sıfatların bulunması muhaldir. Meselâ, Allah'ın kudretinin faaliyetini engelleyecek bir başka kudret yoktur ve tasavvur edilemez. Zaten, şeriklerin vücudu yoktur ki, sıfatları da olsun ve İlâhî sıfatların icraatına mâni olabilsinler.

"Evet, ıtlakın mahiyeti, iştirake zıddır. Çünkü ıtlakın manası, hatta mütenahî ve maddî ve mahdud bir şeyde dahi olsa, yine istilakârane ve istiklaldarane etrafa, her yere yayılır, intişar eder. Meselâ: Hava ve ziya ve nur ve hararet, hattâ su, ıtlaka mazhar olsalar, her tarafa yayılırlar."(1)

Bir de "**bir sözün mutlak olarak zikredilmesi**" meselesi var. Böyle bir sözün kayıt altına alınması şöyle olur: Meselâ, okul müdürü falan sınıftan bir öğrencinin gelmesini emretmişse bu emir "**mutlaktır**", yani şarta bağlı değildir. O sınıftan her kim gelse bu emir yerine gelmiş olur. Ama müdür, bu teklifini kendisi kayıtlayabilir. Yani, "**Falan sınıfın en uzun boylu öğrencisi gelsin.**" dediğinde teklifini kayıtlamış olur ve o sınıftan sadece en uzun boylu şahsın gelmesiyle bu emir yerine gelmiş olur.

Külliyat'tan bir misal:

"İşte, **المُفْلِحُونَ** der, neye felâh bulacaklarını tayin etmiyor. Güya o sükûtle der: '**Ey Müslümanlar, müjde size! Ey müttakî, sen cehennemden felâh bulursun. Ey salih, sen cennete felâh bulursun. Ey ârif, sen**

rıza-i İlâhîye nail olursun. Ey âşık, sen rüyete mazhar olursun.' Ve hâkezâ..." (2)

Dipnotlar:

- (1) bk. [Şualar, İkinci Şua, İkinci Makam..](#)
(2) bk. [Sözler, Yirmi Beşinci Söz, Birinci Şule.](#)